

2. Nahahaigused ja muud tervises seisundid, mille puhul teenust ei tohi osutada

Juuksur peab oskama märgata naha- ja peanahahaigusi, mille korral teenuse osutamine on vastunäidustatud või vajab ettevaatust.

Levinumad seisundid:

- seeninfektsioonid (tinea capitis, tinea barbae) – nakkusohklik, teenust ei tohi osutada enne ravi lõppu.
- pedikuloos (täid) – tuleb katkestada teenus ja suunata klient ravi saama.
- psoriaas, ekseem, seborröa – mittenakkuslikud, kuid ägeda põletiku korral ei soovitata tugevaid kemikaale kasutada.
- avatud haavad, marrastused või põletused – välistavad teenuse osutamise.
- allergilised reaktsioonid – värvi- ja keemiatöötamise eel tuleb teha allergiatest.

Õiguslik alus:

- rahvatervishoiu seadus
- Kosmeetikateenuse ohutuse juhend (Terviseamet)

Seeninfektsioonid (tinea capitis) Silmussamblik (ringworm)

Seeninfektsioonid ehk dermatomükoosid on nahahaigused, mida põhjustavad dermatofüüdid – seened, mis toituvad sarvainest (keratiinist) ning nakatavad nahka, juukseid ja küüsi.

- Tinea capitis ehk peanaha seeninfektsioon esineb peamiselt lastel. Nakatumine toimub tavaliselt otsese kontakti kaudu (inimene, loom või saastunud ese, nt kamm). Haigus avaldub ketenduse, punetuse ja juuste murdumisega, võib tekkida ka põletikuline, mädane kolde (kerion).
- Ravi põhineb seenevastastel suukaudsetel ravimitel (nt terbinafiin, griseofulviin) ning vajadusel paiksetel vahenditel.
- Nahk peanahal on kuiv, ketendav ja punetav.
- Juuksed võivad murda naha pinnalt või langevad välja, jättes ümarad hõrenemise või kiilaspäisuse laigud.
- Võib tekkida sügelus ja kerge põletik.
- Raskemal juhul kujuneb kerion – valulik, mädane ja turses põletikukolde, mille ümber on juuksed lahti ja murduvad kergesti.
- Mõnikord kaasneb lümfisõlmede suurenemine kaelal.

Seeninfektsioonid (tinea barbae)

- Tinea barbae ehk habemepiirkonna seeninfektsioon esineb peamiselt täiskasvanud meestel. Nakatumine toimub sageli loomadelt (nt veised) või saastunud raseerimisvahendite kaudu. Tüüpilised tunnused on punetavad, ketendavad ja valulikud sõlmed või mädapõletikulised kollete, mõnikord koos karvade väljalangemisega.
- Ravi on samuti süsteemne, sest seen asub karvajuure piirkonnas, kuhu paiknevad ravimid üksi ei ulatu.

Mõlemal juhul on oluline vältida nakatumise levikut – puhastada ja desinfitseerida isiklikud hügieenitarbed, pesta käsi ja vajadusel ravida ka pereliikmeid või lemmikloomi.

Kõõm

Väikesed valged helbed annavad märku klassikalisest kõõmast. See võib olla tülikas, kui helbed langevad tumedale riidele. Kõõm on lihtsalt irdunud surnud naha kogunemine. Põhjust ei teata täpselt, kuid see võib olla seotud nahal elava seenega.

Kõõma ei saa teiselt inimeselt „nakatuda“ ja see pole ohtlik, kuid võib olla sügelev ja häiriv. Õnneks ei teki peanahal punetust ega kärna.

Ravida ei saa, kuid seda on lihtne kontrolli all hoida, pestes juukseid sagedamini ravimšampooniga. Šampoon tuleks peas hoida 5 minutit, et see mõjuks. Toode peab sisaldab vähemalt üht järgmistest:

- Kivisöetõrv (nt Neutrogena T/Gel, Tegrin)
- Tsinkpüritioon (nt Head & Shoulders)
- Salitsüülhape (nt T-Sal)
- Seleenisulfid (nt Selsun Blue)
- Ketokonasool (Nizoral A-D, käsimüügist 1% või retseptiga 2%)

Mõnikord tuleb proovida mitut toodet. Kui probleem ei lahene **mõne** nädalaga, pöördu arsti poole – võib vaja minna tugevamat šampooni.

Seborroiline dermatiit ja kõõm

Kõõm on seborroilise dermatiidi kergem vorm. Tõsisematel juhtudel muutub peanahk punaseks ja õliseks. Võivad tekkida ka punakad, rasvased-kärbunud laigud kulmude vahel, nina ümber ja kõrvade juures. Ameerika Dermatoloogia Akadeemia andmetel on see levinum neil, kellel on rasune nahk või juuksed, akne või psoriaas.

Seborröa nahahaigus, mis on tingitud rasunäärmete talitlushäiretest ning mida iseloomustab rasu rohke voolamine ja sellest tingitud naha rasvasus

Imikute kõõm (cradle cap)

See seborroilise dermatiidi vorm esineb imikutel esimese 6 kuu jooksul. See põhjustab peanahal kollakaid, õliseid ketendavaid laiike või koorikuid. Kuigi see võib vanemaid ehmatada, ei ole see märk tõsisemast haigusest ja kaob tavaliselt lapse esimeseks sünnipäevaks. Raviks võib peanahka õrnalt hõõruda beebiõli või mineraalõliga, et ketud lahti saada. Mõne minuti pärast pese pead maheda beebišampooniga ning harja peanahka pehme harjaga. Kui tavaline šampoon ei aita, küsi arstilt ravimšampooni.

EKSEEM

Ekseem on krooniline, korduvate ägenemistega nahapõletik, mida iseloomustavad sügelus, punetus, villikesed, ketendus ja naha paksenemine. Põhjused võivad olla nii välised (allergeenid, ärritajad) kui ka sisemised (geneetiline eelsoodumus, stress).

Peamised vormid: kontakt ekseem, mikroobne ekseem, düshidrootiline ekseem, nummulaarekseem, asteatootiline ekseem, seborroiline ekseem.

Kontakt ekseem (käteekseem)

Esineb sagedamini naistel ja tekib kokkupuutel ärritajate või allergeenidega. Kolded paiknevad labakätel ja randmetel, sageli algusega sõrmuse alt. Nahk sügeleb, leemendab, hiljem kuivab ja lõheneb.

Ravi: vältida ärritajaid, kasutada kaitsekindaid, antihistamiinikume ja paikseid hormoonsalve või kombineeritud preparaate.

Mikroobne ekseem

Tekib mikroobide või nende ainevahetusproduktide suhtes tundlikel inimestel, sagedamini säärtel, jalalabadel ja kõrvade taga. Lööve on punakas, ketendav ja võib leemendada.

Ravi: desinfitseerivad mähised, paiksed hormoon- ja antibakteriaalsed kreemid, antihistamiinikumid. Vajadusel tehakse nahatestid ja ravitakse kaasnevaid infektsioone.

Düshidrootiline ekseem

Avaldub sügelevate villikestena peopesadel ja/või jalataldadel. Villid võivad ühineda ja lõhkeda, jättes ketendavad laigud. Haigus kipub korduma, eriti soojal ajal.

Ravi: kahjustatud piirkond vajab puhkust; kasutatakse antiseptilisi mähiseid, paikseid hormone ja rahusteid.

Nummulaarekseem (müntekseem)

Tekivad mündikujulised punetavad ja sügelevad kolded, sagedamini jäsemetel ja kere nahal. Haigus ägeneb sageli külmal ajal ja kuiva naha korral.

Ravi: paiksed hormoonkreemid, vajadusel rahustid või suukaudsed hormoonid, naha niisutamine.

Asteatootiline ekseem

Tüüpiline eakatele, kelle nahk on kuiv ja lõhenenud, eriti säärtel ja käsivartel. Sügelus ja lõhed süvenevad talviti.

Ravi: niisutavad kreemid, ägenemisel glükokortikoidsalvid, vee ja seebi kasutamise piiramine, õhuniiskuse tõstmine.

Seborroiline ekseem

Tekib rasunäärmerikastes piirkondades (peanahk, nägu, rindkere). Esmaseks tunnuseks on kõõm, sügelus ja punetavad, rasused kolded.

Ravi: seenevastased šampoonid ja kreemid (nt ketokonasool), vajadusel hüdrokortisoon ja tsinki/väävlit sisaldavad preparaadid.

Seborröa nahahaigus, mis on tingitud rasunäärmete talitlushäiretest ning mida iseloomustab rasu rohke voolamine ja sellest tingitud naha rasvasus

KÕÕM

SEBORROILINE DERMATIIT

IMIKUTE KÕÕM (CRADLE CAP)

PEATÄID

Täid on ebameeldiv, kuid tavaline lasteprobleem. Ameerikas saab neid igal aastal üle 12 miljoni lapse, enamasti vanuses 3–11. Koolis või laagris levivad nad kiiresti, kui lapsed jagavad kammisid, harju või mütsse. Täid on tiivutud putukad, umbes seesamiseemne suurus. Nad imevad verd ja munevad munad juuste juurte lähedale. Täid ei põhjusta rasket haigust ega tähenda mustust – neid võib saada igaüks.

Raviks kasutatakse käsimüügis olevaid vahendeid, mis sisaldavad näiteks permethrini, püretriini või spinosadi. Tavaliselt pestakse juukseid spetsiaalse šampooniga, mida hoitakse peas 10 minutit. Järelejäänud munade eemaldamiseks võib vaja minna tihedat kammikut. On olemas ka ivermektiini sisaldav losjoon (Sklice), mille puhul ei pea kammima. Sageli piisab ühest kasutuskorrast. Oluline on ka kodu puhastamine: vaibad ja mööbel tolmuimejaga, riided, voodipesu ja rätikud kuuma veega läbi pesta. Asju, mida ei saa pesta (nt kaisuloomi), tuleb kas keemiliselt puhastada või hoida kaks nädalat suletud kotis. Juukseid tuleks kontrollida 2–3 nädala jooksul ja vajadusel korrata ravi 10 päeva pärast.

FOLLIKULIIT

Follikuliit on karvanääpsu põletik või infektsioon. Seda põhjustavad tavaliselt bakterid (nt stafülokokk), mis pääsevad folliikulisse. Põhjustada võivad ka raseerimine, kosmeetika või riided. Mõnikord tekib see pärast mullivannis käimist.

Tunnuseks on väikesed mädavillid. Kerged juhud paranevad ise, kuid antibiootikum kiirendab paranemist. Kui põhjuseks on raseerimine või kitkumine, tuleks see mõneks ajaks katkestada. Hoia piirkond puhas, jahe ja kuiv.

PSORIAAS

Psoriaas võib tekkida kõikjal kehal, kuid sageli peanahal. Keha toodab liialt uusi naharakke, mis kuhjuvad ja moodustavad paksu kärbunud kihi. See võib sügeleda ja olla valulik. Raviks kasutatakse steroidkreeme või -salve, tõrvaga või salitsüülhappega šampoone ning UV-valgusravi. Tõsisematel juhtudel võib vaja minna suukaudseid või süstitavaid ravimeid.

LICHEN PLANUS See haigus mõjutab nahka või suu limaskesta. Põhjus on teadmata, kuid arvatakse, et tegemist on autoimmuunhaigusega. Võib olla seotud stressi, geneetika, B- või C-hepatiidi, kilpnäärmehaiguste või teatud ravimitega. Tunnuseks on lillakad või punakad sügelevad kühmud nahal. Võib esineda ka punetust, ärritust ja mõnikord püsivat juuste kadu. Tavaliselt taandub ise, kuid ravimid (nt steroidid, immuunsust mõjutavad salvid, retinoidid) kiirendavad paranemist. Sügelust leevendavad antihistamiinikumid, külmakompressid ja rahustavad vannid. Mõnikord kasutatakse UV-ravi või antibiootikume.

ALLERGIA

Allergia ehk ülitundlikkus on organismi häireseisund, mille korral immuunsüsteem reageerib ebatavaliselt ägedalt ja tugevalt mingile iseenesest kahjutule ainele (allergeenile), mille suhtes enamikul inimestel sellist reaktsiooni ei teki.

See on immuunsüsteemi teatud liiki ülitundlikkus, mis käivitab spetsiifiliste antikehade tootmise ja vallandab haigusnähud.

Põhilised tegurid:

- Allergeen on kehavõõras valk või keemiline ühend, mis kutsub organismis esile ülitundlikkuse. Allergeenid võivad olla pärit väliskeskkonnast (eksoallergeenid) või tekkida organismis endas (endoallergeenid).
- Reaktsiooni mehhanism: korduval kokkupuutel allergeeniga vabanevad keharakkudest (nt nuumrakkudest) allergiat vallandavad ained ehk virgatsained (nt histamiin), mis põhjustavad sümptomeid.

Levinud allergeenid on näiteks:

- Sissehingatavad: õietolm (puude, kõrreliste heintaimede, umbrohtude), tolmulestad, koduloomade karvad/kõõm, hallitusseened.
- Sissesöödavad: toiduained (nt lehmapiim, muna, kala, nisu, soja, pähklid).
- Kokkupuutel nahaga: kemikaalid (nt kodukeemia, kosmeetika), lateks, metallid (nt nikkel).
- Muu: ravimid, putukate nõelamine või hammustus.

Sümptomid varieeruvad kergetest kuni potentsiaalselt eluohtlikeni ja võivad haarata mitut organsüsteemi. Sagedased avaldumisvormid on:

- Hingamisteed ja silmad: allergiline nohu (aevastamine, vesine nohu, ninakinnisus), nina, silmade ja/või suu sügelus, vesised, punased silmad (konjunktiviit).
- Nahk: naha punetus, sügelemine, lööve, atoopiline dermatiit (ekseem), nõgestõbi (kublad), kontaktdermatiit.
- Kopsud: astma (hingeldus- ja õhupuudushood, vilinad rinnus, hootine köha).
- Seedekulgl: kõhuvalu, iiveldus, oksendamine, kõhulahtisus.
- Raske reaktsioon: anafülaksia (ehk anafülaktiline šokk) on äge, eluohtlik, mitut organsüsteemi haarav raske allergiline reaktsioon, mis võib põhjustada teadvuse hägustumist, vererõhu langust ja hingamisraskusi ning nõuab kohest meditsiinilist abi.

Ärritusnahapõletik (ärritusdermatiit)

Ärritusnahapõletik tekib naha keemilise või mehaanilise ärrituse tagajärjel. Seda võivad põhjustada pesuvahendid, kosmeetikatooted, sagedane pesemine või keskkonnategurid (külm, kuiv õhk, kuum vesi).

Riski suurendavad kuiv ja tundlik nahk ning kroonilised nahahaigused (nt atoopiline dermatiit).

Tunnused:

- Kuiv, punetav ja ketendav nahk
- Ebamugav kiskumine, kipitus, põletustunne
- Põletik tekib aeglaselt ja hiilivalt
- Algul vaid kerge punetus pärast pesemist, hiljem laienev põletikuala

Kõige sagedamini on ärritajateks seebid, šampoonid, puhastusvahud, koorijad ja aknetooted, mis võivad nahka liigselt kuivatada.

Allergiline kontaktdermatiit

See on immuunreaktsioon nahal, mis tekib mõni päev pärast kokkupuudet allergeeniga.

Kosmeetikatoodete puhul on see tavaline kutsehaigus, eriti juuksuritel ja iluteenindajatel.

Tunnused:

- Punetav, sügelev lööve
- Võib tekkida villid, leemetus või ketendus
- Nahk võib muutuda kuivaks ja praguneda
- Tekib hilinenud reaktsioonina (1–3 päeva pärast kokkupuudet)

Diagnoosimine

- Kontaktallergia kinnitatakse nahaplaastritestidega – seljale kleebitakse allergeenidega plaastrid 48 tunniks.
- Vajadusel tehakse ka nahatorketeste või määratakse verest IgE antikehad.

Sagedasemad allergeenid kosmeetikas

1. Metallid

- Koobaltkloriid, nikkel – sädelusega kosmeetika, tätoveeringuvärvid

2. Säilitusained

- Formaldehüüdivabastajad (nt Quaternium-15, DMDM Hydantoin) – küünelakid, meigitooted, šampoonid
- Isotiasolinoonid (nt Kathon CG, Euxyl K100) – dušigeelid, kreemid, salvrätikud, pesuloputusvahendid

3. Lõhnaained

- Peruu palsam ja muud looduslikud lõhnaained – parfüümid, kreemid, toiduained
- Lyrall, atranool, kloroatranool – keelatud alates 2017. aastast

4. Värvained

- Parafenüleendiamiin (PPD) – mustad ja tumedad juuksevärvid, hennasegud

5. Muud koostisosad

- Kokamidopropüülbetaiin – šampoonid, dušigeelid, hambapastad
- Propüleenglükool – deodorandid, kreemid, ravimid

Kosmeetikaallergia ennetamine ja ravi

- Loe hoolikalt tootesilte – koostisosad on loetletud sisalduse vähenemise järjekorras.
- Välti allergeene sisaldavaid tooteid.
- Kasuta lõhnatuid ja võimalikult väheste koostisosadega tooteid.
- Ära vaheta toimivaid tooteid asjata uute vastu.
- Niisuta nahka regulaarselt, eriti pesemise järel ja külma ilmaga.

Mis põhjustab juuksevärvi allergiat?

Peamine allergeen on parafenüleendiamiin (PPD) – aine, mida kasutatakse tumedates ja mustades juuksevärvides, et värv oleks püsiv ja intensiivne.

Lisaks PPD-le võivad allergiat põhjustada ka:

- teised fenüleendiamiini ühendid, mida kasutatakse „PPD-free“ toodetes;
- resorsinool, ammoniaak, lõhnaained ja säilitusained;
- mõnikord ka metallid (nt nikkel, koobalt), mida võib leiduda värvipigmendis.

PPD on tugev allergeen, mis võib põhjustada nii hilist tüüpi allergilist reaktsiooni (tekib 1–3 päeva pärast värvimist) kui ka kiiret reaktsiooni tundlikel inimestel

Juuksevärvi allergia tunnused

Allergiline reaktsioon võib avalduda juba värvimise ajal või mõni päev hiljem.

Tüüpilised sümptomid:

- Punetus ja sügelus peanahal, juuksepiiril, kõrvadel, kaelal või näol
- Tursed (eriti silmade ümbruses, otsmikul või kõrvadel)
- Lööve, villid ja leemetus värvitud piirkonnas
- Kipitus või põletustunne värvi pealekandmisel
- Raskematel juhtudel võib tekkida nahkade lõhenemine, koorikud ja isegi ekseemilaadsed kahjustused
- Väga harva võib esineda hingamisraskus, turse kurgus või anafülaktiline reaktsioon – see vajab kiiret arstiabi

Kuidas ennetada ja vältida allergiat?

Tee alati allergiatest enne värvimist.

– Kanna väike kogus värvi kõrvatagusele või küünarvarrele 48 tunniks.

Välgi PPD-d ja sellega sarnaseid aineid sisaldavaid värve.

– Kontrolli pakendilt koostist; ka „PPD-free“ tooted võivad sisaldada teisi fenüleendiamiine.

Kasuta kummikindaid värvimise ajal, eriti kui oled juuksur või värvid sageli.

Kui allergia on juba tekkinud, tuleb PPD ja teiste sarnaste värvide kasutamisest täielikult loobuda – ka väike kogus võib tekitada tugeva reaktsiooni.

Kuidas kindlaks teha juuksevärvi allergia?

- Plaastritest – nahale kantakse väike kogus juuksevärvi või selle koostisosi, et jälgida, kas tekib reaktsioon.
- Kosmeetikaallergia testid – kontrollitakse PPD ja teiste värvi koostisosade suhtes.

ALLIKAD

ilusalongi hea tava 27.05.2022 Leheküljed: 2;3;12;4;5;6;7;8;9;10

www.terviseamet.ee

<https://terviseamet.ee/keskkonnatervis/ettevotjale-ja-kohalikule-omavalitsusele/ilu-ja-isikuteenused#kas-kliendi-teavitam>

<https://terviseamet.ee/keskkonnatervis/ettevotjale-ja-kohalikule-omavalitsusele/ilu-ja-isikuteenused#kas-sooja-ja-kulma-v>

<https://www.terviseamet.ee/kemikaali-tooteohutus/biotsiidid>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1491978648050&uri=CELEX%3AO2009R1223-2017O3O3>

<https://www.terviseamet.ee/kemikaali-tooteohutus/kosmeetikatooted-info-ettevotjale>

www.allergialiit.ee

www.cleanella.ee

Ilu - ja isikuteenuste osutamisel kasutatavate seadmete ja instrumentide dekontaminatsioon. www.terviseamet.ee

https://www.kliinik.ee/haiguste_abc/ekseem/id-283